

Komplexná historiografická analýza osobností dejín financií obdobia existencie Rakúsko – Uhorska.

Peter Baláži

Abstrakt

Cieľom príspevku je zhodnotenie osobností dejín financií v Rakúsko-Uhorskej monarchii, ich života, tvorby a činiteľov, ktoré ich ovplyvňovali. Príspevok je rozdelený do troch častí, kde nosnými časťami sú predovšetkým jednotliví predstavitelia obdobia.. Vybrali sme pre rozsah len najvýznamnejších českých ako aj slovenských predstaviteľov, ktorí do dejín finančných teórií prispeli azda najviac. Je pravdou, že dostupné literárne zdroje sú relatívne vzácne, často krát málo dostupné a nie ucelené, skôr fragmentárne. V záverečnej časti prinášame v stručnosti heslovitý prínos jednotlivých osobností týchto období.

Kľúčové slová : dejiny, financie, osobnosti, rakúsko-uhorské osobnosti, Rakúsko-Uhorská monarchia

Abstract

The aim of the contribution is to evaluate the personalities of the history of finances in the Austro-Hungarian Empire, their life, the creation and the factors that influenced them. The post is split into three parts, where the main parts are mainly the representatives of the period. We chose for the scope of only the most significant Czech and Slovak representatives, who contributed most to the history of financial theories. It is true that the available literary sources are relatively rare, often shortly available and not comprehensive, rather fragmentary. In the final part we bring in briefly the slogan contribution of individual personalities of these periods.

Keywords : history, finances, personalities, Austro-Hungarian personalities, Austro-Hungarian monarchy

JEL : N01 N13 N40 N43

Úvod

Spoznávanie dejín nášho národa a významných činov našich predkov je veľmi dôležité. Ako povedal Marcus Tullius Cicero - „História je učiteľkou života“, z lat. „Historia magistra vitae“. Práve poznatky z histórie nám môžu pomôcť správne sa rozhodovať v náročných situáciách dnešnej doby.

Hlavným cieľom tohto príspevku je zhodnotiť osobnosti daného obdobia pôsobiace v oblasti financií a teórie národného hospodárstva. Príspevok rozčleňujeme do troch nosných častí. Osobnosti pred vznikom Rakúsko – Uhorska, a osobnosti Rakúsko – Uhorska a to českej ako aj slovenskej národnosti. Záver tvorí komparatívna analýza prínosu jednotlivých osobností jak predstaviteľov českých krajín tak aj Slovenska. Medzi slovenských ekonómov sme zaradili aj dôležité osobnosti Michala Baluďanského a Gregora Berzeviczyho, ktorí síce pôsobili krátko pred vznikom monarchie, no zreteľne ovplyvnili ďalší priebeh ekonomického myslenia u nás. Na Berzeviczyho neskôr nadviazalo niekoľko ekonómov ako napríklad Juraj Palkovič, ktorý prekladal jeho diela. Naproti tomu sme charakterizovali niekoľko českých ekonómov, keďže České kráľovstvo bolo v tom čase súčasťou Rakúska, značne liberálnejšieho ako Uhorsko.

A. Osobnosti pôsobiace pred vznikom Rakúsko-Uhorskej monarchie

A.1 Nikola Škrlec a jehoprínos do dejín financií a národného hospodárstva

Nikola Škrlec Lomnički bol chorvátsky právnik, politik a jeden z popredných uhorských ekonómov druhej polovice 18. storočia. Narodil sa 29. októbra 1729 v Záhrebe, kde aj 29. januára 1799 zomrel. Po skončení štúdia vo Viedni, v Bologni a v Pešti pôsobil vo verejnej správe.¹ Počas celého svojho života sa venoval štúdiu práva a ekonómie, a vďaka tomu bol špecialistom na túto oblasť. Podľa Unčovského u Škrleca „išlo tak o znalosť ekonomiky Uhorska, ako aj o znalosť prác popredných ekonómov vrátane fyziokratov a Adama Smitha.“² Ako štyridsaťsedemročný sa stal

¹ Škrlec Lomnički, Nikola. In: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje* [online]. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017. ISBN 978-953-268-038-6.[cit. 2018-02-25]. Dostupné na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59708>

² UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhlady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 111. ISSN 0323-262x.

radcom Uhorskej kráľovskej miestodržiteľskej rady, ktorá fungovala už od roku 1525 a v panovníkovom mene spravovala Uhorsko. Medzi jej kompetencie patrilo okrem verejnej správy aj súdnictvo a financie. O šesť rokov nato bol Škrlec vymenovaný za nadžupana záhrebskej župy.³

V roku 1790 sa zúčastnil snemu, kde sa už od začiatku prezentoval veľkým množstvom poznatkov o hospodárstve Uhorska, a preto bol zvolený za člena komisie snemu pre oblasť obchodu. Škrlec pre túto komisiu vypracoval dve diela. Keďže bol zástancom latinského jazyka ako úradnej reči, obe diela napísal práve v ňom. Prvé s názvom „Popis zemepisnej a politickej situácie Uhorského kráľovstva z hľadiska obchodu“ (1802), bolo východiskovým dielom pre spis „Návrh zákonov pre rozvoj ekonomiky a obchodu Uhorska“ (1826). Keďže sa materiály pre pokračovanie snemu mali spracovať skôr ako tieto diela vyšli, už dva roky po sneme, majú tieto dva spisy len historický význam.⁴

Škrlec bol podľa Unčovského „na jednej strane bojovníkom za chorvátsku, resp. latinskú úradnú reč, avšak zastával aj myšlienku náležitosti k uhorskému štátu.“⁵ Vo svojich prácach používal autorské meno Nicolaus Skerlecz de Lomnicza, no v maďarskej literatúre sa najčastejšie uvádza meno Skerlecz Miklós.⁶

Uhorsko má podľa Škrleca potenciál získať väčšie bohatstvo. Základným predpokladom získania väčšieho bohatstva je zvýšiť vývoz, a tak aj objem peňažných prostriedkov získaných z vývozu. V poľnohospodárstve a aj v priemysle skúmal možnosti ako viac vyrobiť za účelom podpory exportu. Uhorskú zaostalosť za Rakúskom dával za vinu koloniálnemu režimu. Aj keď bolo Uhorsko politicky nezávislé, bez nezávislosti hospodárskej bolo podľa Škrleca vykorisťované, pretože zisk sa dostával hlavne rakúskym obchodníkom. Colný systém považoval za brzdu,

³ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhlady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 111. ISSN 0323-262x.

⁴ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhlady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 111-112. ISSN 0323-262x.

⁵ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhlady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 112. ISSN 0323-262x.

⁶ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhlady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 113. ISSN 0323-262x.

ktorá izoluje Uhorsko od obchodu so zahraničím a preto pokladal za dôležité opatrenie transformáciu colného systému.

„Písal diela, obsahujúce popis Uhorska prostredníctvom teoretických analýz a praktických legislatívnych návrhov.“⁷Jeho návrhy obsahovali prvky rozličných teoretických smerov, akými boli napríklad merkantilizmus, kameralistika, fyziokratizmus, či liberalizmus. Za významné sa považujú jeho názory na peňažný obeh a platobnú bilanciu v Uhorsku. Bol aj dôležitým štatistikom, niekoľko údajov od neho použil aj Berzeviczy (spomínaný ďalej).⁸

A.2 Samuel Tešedík a jeho prínos do formovania dejín financií a národného hospodárstva

Samuel Tešedík sa narodil 20. apríla 1742 v Albertise (Peštianska stolica) ako syn evanjelického farára. Zomrel 27. decembra 1820 v Sarvaši. Bol hospodárskym reformátorom a jedným z najvýznamnejších predstaviteľov pedagogiky v osvietenstve. Má významné postavenie medzi autormi, ktorých hlavným predmetom skúmania bolo poľnohospodárstvo. V období, v ktorom žil sa do Rakúska (a neskôr aj do Uhorska) zo západnej Európy postupne šírili osvietenské myšlienky. Počas svojho života bol svedkom dôležitých spoločenských zmien, akými bolo zrušenie nevoľníctva alebo toleračný patent. Veril, že tento vývoj bude pokračovať až ku zrovnoprávneniu všetkých, a preto je potrebné ľudí vychovať tak, aby boli schopní nielen uplatniť svoje práva, ale taktiež využiť svoje možnosti v oblasti hospodárstva.⁹

Študoval na evanjelickom lýceu v Bratislave a neskôr, v priebehu rokov 1763 až 1764, teológiu v Debrecíne a v Nemecku. Po vyštudovaní sa stal kňazom v Šuranoch a neskôr v Sarvaši. Práve v Sarvaši v rokoch 1769 až 1780 vytvoril veľkostatok v kombinácii so školou s názvom „Praktický hospodársky priemyselný ústav“. Založil ho na základe jeho znalostí nadobudnutých v Nemecku, týkajúcich sa pokroku v poľnohospodárskom priemysle, ktoré boli kombinované s jeho pedagogickými

⁷ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 113. ISSN 0323-262x.

⁸ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 113. ISSN 0323-262x.

⁹ KOMPOLTOVÁ, Soňa. *Školská pedagogika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2005, s. 39-40. ISBN 80-225-1988-X.

vedomosťami. „*Bol zameraný na zúrodnenie pôdy v konkrétnych podmienkach, zavedenie nových druhov stromov, najmä agátov, udomácnenie nových druhov krmovín a i.*“¹⁰ Počas pôsobenia tohto ústavu sa mu podarilo vychovať tisíce mladých roľníkov.¹¹ Presadzoval a realizoval nový smer, ktorý sa týkal výchovy a vzdelávania. Tento smer spájal teóriu s praxou.¹²

„*Svoje názory na potrebné zmeny v roľníctve zhrnul v práci Roľník v Uhorsku, čím je a čím by mohol byť popri pláne regulovanej dediny. Svojou prácou i publikáciami chcel podporiť reformy Jozefa II.*“¹³ Cisár sa o Tešedíkovi a jeho výsledkoch dozvedel a v roku 1787 ho vyznamenal. Ako ďalšie vyjadrenie vďaka získal povýšenie do šľachtického stavu. Medzi šľachtou však jeho práca vyvolala nepochopenie, dokonca až odpor. Niekoľko jeho prác je zameraných aj na problematiku národného hospodárstva ako napríklad dielo „*Ekonomicko-fyzikálno-štatistické poznámky o terajšom stave poľnohospodárstva, najmä na okolí Tisy, na informáciu a uspokojenie tak užitočnej triedy ľudí na vidieku pri rovnakých návrhoch o poľnohospodárstve od jedného ľudomila*“, ktoré bolo napísané v nemčine. Práve toto dielo nadväzuje na dielo „*Roľník v Uhorsku...*“ a jeho cieľom bolo zmierniť negatívny ohlas šľachty. V tomto diele je zjavný vplyv fyziokratov. K jeho ďalšej tvorbe patrí aj menej známe dielo „*Všeobecné ekonomické maximá pre vládu agrárneho štátu*“. Ďalšie dielo „*Dvanásť prekážok uhorského priemyslu, najmä v okolí Tisy, pri ich veľmi možnom odstránení, na podporu politickej a ekonomickej krajskej deputácie*“ je venované spriemyselneniu vidieka. Za podstatu rozvoja hospodárstva považoval slobodné nakladanie s poddanskou pôdou. Dával dôraz na nevyhnutnosť zavedenia dane z pôdy.

¹⁰ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 117. ISSN 0323-262x.

¹¹ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 117. ISSN 0323-262x.

¹² KOMPOLTOVÁ, Soňa. *Školská pedagogika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2005, s. 39-40. ISBN 80-225-1988-X.

¹³ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 117. ISSN 0323-262x.

B. České ekonomické myšlení v Rakúsko-Uhorskej monarchii

B.1 Albín Bráf a jeho prínos pre formovanie ekonomických národohospodárskych a finančných teórií

Albín Bráf bol českým právníkom, národohospodárom, politikom, novinárom a vysokoškolským profesorom. Narodil sa 27. februára 1851 v Trebíči a zomrel 1. júla 1912 v meste Roztoky neďaleko Prahy. Bol dominujúcou osobnosťou českého ekonomického myslenia v 19. storočí.

Po maturite začal študovať Právnickú fakultu Karlo-Ferdinandovej univerzity¹⁴. Po ukončení štúdia v roku 1874 a krátkej súdnej praxi vyučoval na československej obchodnej akadémii v Prahe národné hospodárstvo a obchodnú štatistiku. Po habilitácii pre národné hospodárstvo v roku 1877 začal na Českej technickej univerzite v Prahe pôsobiť ako docent. Ako prvý vyučoval ekonómiu v českom jazyku, ešte pred rozdelením univerzity na českú a nemeckú časť. Za viac ako štvrt' storočia svojej pedagogickej činnosti vychoval celé pokolenie národohospodárov, z ktorých sa neskôr, v prvej republike, mnohí stali ministrami, vedúcimi bánk, národohospodárskych ústavov a pod. V roku 1888 sa oženil s dcérou vodcu strany Staročechov F. L. Riegra a vnučkou F. Palackého. Stal sa členom tejto strany, za ktorú bol aj poslancom českého snemu v rokoch 1883 až 1895 a poslancom českého krajinského výboru v rokoch 1887 až 1891. Roku 1905 bol povolaný za doživotného člena pánskej snemovne. Dvakrát bol ministrom orby (poľnohospodárstva) vo viedenskej vláde a v roku 1911 sa stal členom komisie pre reformu správy.¹⁵

Aktívne sa podieľal aj na zrode českého bankovníctva. V roku 1888 bol pri založení Zemskej banky království českého a v tom istom roku podal návrh na zriadenie národného poisťovacieho fondu. Bol členom riaditeľstva v tomto fonde, a takisto bol členom predstavenstva Úrazové pojišťovny dělnické. Pracoval v štatistickej komisii mesta Prahy a neskôr bol aj dopisujúcim členom Ústrednej štatistickej komisie vo Viedni. Od roku 1907 pôsobil v Medzinárodnom štatistickom úrade.¹⁶

¹⁴ Dnešná Karlova univerzita v Prahe, najstaršia univerzita v strednej Európe. Pôvodne nemala názov, bola nazývaná pražská univerzita. Neskôr v roku 1654 dostala názov Univerzita Karlo-Ferdinandova. V roku 1882 sa univerzita rozdelila na nemeckú a českú.

¹⁵ SEIDL, Vladimír. Albín Bráf. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009.[cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_braf.htm

¹⁶ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19. století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii*

Alfín Bráf nenapísal ucelené vedecké dielo. Bol autorom množstva menších prác, prednášok a čiastových štúdií, ktoré sa zachovali len vďaka úsiliu jeho dvoch žiakov Cyrilovi Horáčkovi a Jozefovi Gruberovi. Tí tieto práce utriedili do dvoch rozsiahlych súborov. Prvým sú „Spisy dr. Albína Bráfa“ v troch zväzkoch, ktoré vyšli v rokoch 1913 až 1915. Tieto zväzky tvorili jeho univerzitné prednášky o národohospodárskej teórii, národohospodárskej politike a finančnej vede. Druhý 5-dielny súbor s názvom „Albín Bráf, Život a dílo“ vyšiel v rokoch 1922 až 1924.¹⁷

Hospodárstvo definoval ako ľudskú činnosť, ktorá má za cieľ uspokojiť ľudské potreby vonkajšími statkami, pričom človek sa snaží postupovať účelne, aby dosiahol pomerne najvyšší prospech čo najnižšími obetami. To považuje za zásadu hospodárnosti. Hospodárska veda by podľa neho mala sledovať tri ciele:

- Prvým cieľom je vysvetliť a objasniť konkrétne hospodárske javy, ich kontext a ich vzťahy pomocou historického štúdia a štatistiky.
- Druhým cieľom je hľadať pravidelne sa opakujúce skutočnosti, teda hospodárske zákony. Úlohou hľadania a vysvetľovania toho, čo sa v hospodárskom dianí a hospodárstvach pravidelne opakuje, je poverená národohospodárska náuka.
- Tretím cieľom je vyvodiť z tohto historického a teoretického poznania všeobecné pravidlá, zásady a maximá pre praktické hospodárske rozhodnutia. To je úlohou praktickej národohospodárskej vedy. Ak je subjektom štát, potom ide o národohospodársku a finančnú politiku.¹⁸

Jeho pozornosť sa tiež sústredila na metódu národohospodárskej vedy, ktorou mala byť deduktívna metóda, alebo tiež nazývaná abstraktná či špekulatívna. Tá spočíva v tom, že určitá príčina ľudského konania je výhradne pôsobiaca. Tým sa izoluje a dedukuje, ako by sa ľudia za daných okolností správali. Nemôže byť použitá metóda induktívna, pretože v národohospodárskej vede je možné touto metódou dospieť iba k približným výsledkom. Za vhodnú metódu tiež považuje matematiku,

[online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009.[cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

¹⁷ SEIDL, Vladimír. Albín Bráf. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009. [cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_braf.htm

¹⁸ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19. století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009.[cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

pričom vyzdvihuje prínosy ekonómov L. Walrasa¹⁹ a W. S. Jevonsa.²⁰ Pri použití tejto metódy musí ísť o javy, ktoré sa dajú vyjadriť kvantitatívne. Hodnotu vníma ako určitý význam, ktorý my sami subjektívne prikladáme statku, zatiaľ čo podmienkou je stupeň uspokojenia našich potrieb.²¹

Bráť sa venoval aj otázke vzťahu štátu a hospodárskych sústav. Esej „Boj proti liberalizmu“ je akousi snahou o konfrontovanie tých, čo liberalizmus odmietali. Ako všeobecný prístup k vysvetleniu problému ho považuje za správny a upriamuje pozornosť na jeho prínosy a výhody. Poukazuje na chyby kritikov, ktorým vyčíta, že si zo Smithovej náuky vynímajú časti z kontextu a deformujú ich podľa svojich zdanlivých predstáv.²²

Liberalizmus je podľa neho založený na odpore ku štátnym intervenciám a na dôslednej hospodárskej slobode, ktorá vedie k rastu výroby, technickému pokroku, znižovaniu výrobných nákladov, a teda k všeobecnému prospechu. Poukazuje na to, že mravný význam tejto sústavy spočíva v zodpovednosti každého jednotlivca za svoj osobný prospech. Tento systém kritizuje a odmieta z praktických dôvodov. Zdôrazňuje, že táto sústava má popri účinkoch všeobecne prospešných aj účinky všeobecne neprospešné, ako sú nerovnosť skutočných podmienok, zneužitie lepšieho hospodárskeho postavenia alebo vznik sociálnych nerovností. Sloboda nemôže predstavovať jediný princíp využitý v organizácii hospodárstva.²³

V rámci problematiky daní sa pri uvedení hlavných mechanizmov a pravidiel organizácie daňového systému odvolal na Adama Smitha. Pri probléme rozporu financovania verejných služieb a statkov by mali byť náklady uhrádzané spoločne všetkými rovnako, no na druhej strane existujú značné rozdiely medzi spoločenskými vrstvami a ich

¹⁹ Marie Esprit Léon Walras (francúz) bol ekonómom, matematikom, zakladateľom Lausanskej školy a autorom teórie všeobecnej rovnováhy v ekonomike.

²⁰ William Stanley Jevons (angličan) bol ekonómom a spoluautorom teórie hraničnej užitočnosti, ktorú vysvetlil prostredníctvom matematiky.

²¹ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19. století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. [cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

²² MELIORIS, Libor. Vplyv a reflexia učenia Adama Smitha v prácach českých ekonómov: Bakalárska práca. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2010, s. 18.

²³ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19. století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. [cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

schopnosťou daň zaplatiť. Inšpiroval sa Smithovým prospechovým modelom. Tento model hovorí, že veľkosť dane by mala byť určená čistým príjmom občana a prospechom, ktorý občan z verejnej služby alebo statku má. „*Bráf sa snaží vyvrátiť klasické presvedčenie o tom, že Smith bol presvedčeným zástancom proporcionálnej dane.*“²⁴ Zo Smithovho diela dedukuje, že patril k prívržencom dane progresívnej.²⁵

B.2 Jozef Kaizl a jeho prínos do formovania finančnej a národohospodárskej vedy

JUDr. Josef Kaizl bol český národohospodár, právnik a politik, ktorý sa narodil 10. júna 1854 vo Volyni a zomrel 19. augusta 1901 v Myslkoviciach pri Sobeslavi.²⁶ Považuje sa za skutočne prvého českého národohospodára. V roku 1871 zmaturoval a začal študovať na právnickej fakulte Karlo-Ferdinandovej univerzity v Prahe. V priebehu svojho štúdia sa zaoberal národným hospodárstvom, najmä pod vplyvom ekonóma Albína Bráfa. S vedomým progresu svetového ekonomického myslenia využil štipendium, a teda možnosť študovať na univerzite v Štrasburgu.²⁷

Jeho prvý spis s názvom „Der Kampf um die Gewerbereform und Gewerbefreiheit in Bayern 1799 – 1868“, ktorý napísal v Štrasburgu a bol vydaný v roku 1879 v Lipsku, dosiahol cenu Štrasburskej univerzity. Napísal ho pod vedením Gustava von Schmollera a bol to spis o dejinách bavorského živnostenského poistenia.²⁸

V roku 1879 sa prácou „O úroku a úžere“ habilitoval docentom pre odbor politická ekonómia na právnickej fakulte v Prahe. V roku 1882 sa stal docentom aj pre odbor s názvom finančná veda. V roku 1883 bol mimoriadnym a v roku 1897 riadnym profesorom.²⁹

²⁴ MELIORIS, Libor. Vplyv a reflexia učenia Adama Smitha v prácach českých ekonómov: Bakalárska práca. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálnych vied, 2010, s 18.

²⁵ MELIORIS, Libor. Vplyv a reflexia učenia Adama Smitha v prácach českých ekonómov: Bakalárska práca. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálnych vied, 2010, s 18.

²⁶ SEIDL, Vladimír. Josef Kaizl. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009.[cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_kaizl.htm

²⁷ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19.století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009.[cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

²⁸ SEIDL, Vladimír. Josef Kaizl. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009.[cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_kaizl.htm

²⁹ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19.století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009.[cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

V posledných rokoch svojho života sa zaoberal hlavne politikou. V roku 1885 sa stal poslancom ríšskej rady za staročeskú stranu, no vzápätí stranu náhle opustil. Časom zaujal realistickejšie hľadisko k daným možnostiam českého národa a hlavnú úlohu pokroku v českom hospodárstve videl v silnom a spravodlivom Rakúsku. V rokoch 1890 až 1891 bol poslancom za pražskú obchodnú komoru, priklonil sa k mladočeskej strane a v rokoch 1891 až 1901 sa stal jej poslancom. 7. marca 1898 bol vymenovaný za ministra financií v Thunovej vláde, po tom čo svojimi odbornými znalosťami a rovnovážnym prístupom nadobudol značný vplyv v českej i rakúskej politike. Ako najvýznamnejšia osobnosť vo vláde vytvoril a uskutočnil mnoho plánov, ktoré boli prospešné tak pre Rakúsko, ako aj pre Česko. Do vlády sa vďaka nemu v tej dobe dostalo mnoho kvalifikovaných českých úradníkov. Výrazne sa podieľal aj na zriadení českej techniky v Brne. V roku 1899, po demisii Thunovej vlády, sa stal podpredsedom českého poslaneckého klubu.³⁰

Medzi jeho hlavné diela patria spisy „Národní hospodářství“, ktoré vyšlo v roku 1883 a „Finanční věda“ v dvoch dieloch. Prvý diel vyšiel v roku 1888 a druhý v roku 1892.³¹ Vedecká činnosť Jozefa Kaizla, najmä v odbore finančná veda, bola veľmi významná a uznávaná dokonca aj v cudzine, o čom značí aj fakt, že jeho dielo vyšlo aj v nemeckom a talianskom jazyku vo Viedni aj v Turíne. Jeho snahou bolo teoreticky zdôvodniť tradičné poučky finančnej vedy.³²

Vplyv Adama Smitha na učenie Kaizla nebol taký viditeľný ako u jeho predchodcov. Najväčší dopad na Kaizla mala nemecká historická škola, najmä Gustav von Schmoller a Albert Schäfle, pretože počas štúdia v Štrasburgu navštevoval ich prednášky. Rozsiahle sa venuje nedaňovým príjmom štátnej pokladnice ako napríklad licenciám, koncesiám alebo iným, ktoré Smith obchádza. Stotožňuje sa ale so Smithom v rámci nadmerných zásahov štátu, čo sa týka oblasti podnikania.³³ „Spoločne so Smithom varujú pred nežiadúcimi

³⁰ SEIDL, Vladimír. Josef Kaizl. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009.[cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_kaizl.htm

³¹ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19. století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009.[cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

³² SEIDL, Vladimír. Josef Kaizl. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009.[cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_kaizl.htm

³³ MELIORIS, Libor. *Vplyv a reflexia učenia Adama Smitha v prácach českých ekonómov: Bakalárska práca*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2010, s 11-13.

dôsledkami aktivity štátu v podnikaní, a to z dôvodu rastúceho vplyvu a moci štátu, ktorá môže ohroziť slobody jednotlivca.“³⁴

Dielo „Národní hospodářství“ je komplexné dielo napísané pod vplyvom historickej školy, ktorého hlavným cieľom bolo oboznámiť českú odbornú verejnosť so základmi národohospodárskej vedy. Ako hlavnú úlohu tohto spisu formuloval opísať národné hospodárstvo také, aké je, a nie také, ako by malo byť. Bol dôsledný pri využívaní českej terminológie, ktorú začal tvoriť spolu s Brádom už popri štúdiách. Podľa neho je hospodárstvo dopredu premyslená činnosť človeka, pomocou ktorej uspokojuje svoje potreby, a to čo najmenším nákladom. Musíme ale rozlišovať činnosť technickú a činnosť ekonomickú. Technická činnosť znamená, že človek vyrobí určité množstvo statkov určitej kvality na určitom mieste v určitú dobu. Ekonomická činnosť je vlastne postupom technickej činnosti podľa zásady hospodárnosti. Jeho definíciu hodnoty značne ovplyvnila marginalistická revolúcia. Podľa neho je hodnota dôležitosť, akú pripisuje človek statku, keď posudzuje náklady na opatrenie daného statku a porovnáva ich s úžitkom z použitia daného statku. Rozhoduje sa pri tom pre minimum nákladov a maximum úžitku. Preto nie je hodnota len psychologickou kategóriou, ale tiež kategóriou vzniknutou na základe porovnávania, teda relatívnou alebo pomerovou. Ďalej sa sústredil na definovanie ceny, ktorá je podľa neho peňažným vyjadrením výmennej hodnoty statkov a utvára sa pomerom medzi ponukou a dopytom. Existujú ale hranice, ktoré nemožno týmto pomerom prekročiť. Maximálnou hranicou je najvyššia užitočnosť, ktorú pociťuje niekto z kupujúcich a minimálnou hranicou ceny je najnižšia nákladovosť, ktorú pociťuje niekto zo strany ponuky. Na vytvorenie rovnovážnej ceny na trhu musia platiť tri podmienky. Prvou je, že všetci účastníci si musia počínať trhovo. Druhou podmienkou je, že musí existovať konkurencia a treťou je, že musí byť umožnené, aby na strane dopytu odstúpili tí, ktorých pocit úžitku je chabý a na strane ponuky odstúpili tí, ktorých nákladový pocit je príliš veľký.³⁵

³⁴ MELIORIS, Libor. *Vplyv a reflexia učenia Adama Smitha v prácach českých ekonómov: Bakalárska práca*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2010, s 11-13.

³⁵ FUCHS, Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19. století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. [cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/el/portest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>

C. Slovenské ekonomické myslenie v Rakúsko-Uhorskej monarchii

C.1 Gregor Berzeviczy a jeho prínos do finančnej a hospodárskej vedy

Gregorius Franciscus Berzeviczy bol najvýznamnejším národohospodárom obdobia vzniku kameralizmu na Slovensku a predstaviteľ klasického liberalizmu. Narodil sa v roku 1763 vo Veľkej Lomnici na Slovensku, kde aj v roku 1822 zomrel. Jeho rodičia, spišskí zemanovia, mali nemecký pôvod. Ako príslušníka uhorskej šľachty si ho prisvojujú Maďari. Sám Berzeviczy sa za Maďara nepokladal a maďarský jazyk si osvojil až počas svojho stredoškolského štúdia. V monografii od autora Unčovského z roku 1956 je označovaný za Slováka.³⁶

Základné vzdelanie získal vo Veľkej Lomnici a neskôr začal študovať právo na kežmarskom lýceu. Po ukončení lýcea musel nastúpiť na povinnú právnickú prax. Pre túto prax si vybral Debrecín, pretože sa chcel zdokonaľiť v maďarskom jazyku.³⁷ Keď v roku 1783 absolvoval advokátske skúšky a stal sa právnikom, krátko pracoval na kráľovskom súde v Pešti. Rozhodol sa ďalej pokračovať v štúdiu na univerzite v Göttingene v Nemecku. Tam bol ovplyvnený štatistikom Schlözerom a kameralistom Beckmannom.³⁸

V roku 1787 navštívil Paríž, kde bol predstavený samotnému kráľovi Ľudovítovi XVI. Neskôr pricestoval do Británie, aby študoval priamo u Adama Smitha, zakladateľa modernej politickej ekonómie. Z dostupných zdrojov však nie je známe, či sa k škótskemu ekonómovi naozaj dostal. Každopádne si Berzeviczy osvojil obsah Smithovho najznámejšieho a najdôležitejšieho diela, ktorým je „Pojednanie o podstate a pôvode bohatstva národov“, pre ktoré sa používa aj jeho skrátený výraz „Bohatstvo národov“. ³⁹

³⁶ Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

³⁷ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 109-111. ISSN 0323-262x.

³⁸ UNČOVSKÝ, Ladislav. Gregorius Berzeviczy and the evolution of economic thought in Slovakia. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózy*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 3, s. 369-386. ISSN 0013-3035.

³⁹ Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

Po návrate domov sa Berzeviczy márne pokúsil získať dôležitú verejnú funkciu. Mal iba niekoľko menej dôležitých pozícií. Snáď najdôležitejšou skúsenosťou pre nabranie jeho ďalších vedomostí bola jeho práca na diétach v rokoch 1790-1792. Veľmi dôležitý vplyv na jeho život mal proces s uhorskými Jakobínmi ⁴⁰, do ktorého sa okrajovo zaplietol v roku 1795. Hoci sa nezúčastnil na sprisahaní a nebol priamo obvinený, v roku 1795 bol donútený opustiť svoju službu a vrátiť sa do Lomnice, kde mal svoj statok, na ktorom sa do konca svojho života venoval vede. Až do svojej smrti v roku 1822 pôsobil ako prieskumník a spisovateľ v oblasti hospodárstva a politiky.⁴¹

Písal najmä v nemčine a latinčine. Vzhľadom na cenzúru publikoval hlavne mimo vlasti. Hovoril o uhorskom priemysle a obchode, o situácii roľníkov, o poľnohospodárstve, o európskom a svetovom obchode a pod.. Prvou jeho významnejšou prácou bola „De commercio et industria Hungariae“ (v preklade „O obchode a priemysle v Uhorsku“). Toto dielo, v ktorom analyzoval stav uhorského priemyslu, je doplnené ďalším dielom a menšími článkami. Práca s názvom „De oeconomia publico-politica“ (v preklade „O verejno-politickej ekonómii“) sa považuje za jeho najvýznamnejšie dielo. Hoci bolo dielo dokončené už v roku 1819, kvôli cenzúre bolo vydané až po osemdesiatich rokoch v maďarskom preklade. Jednou z oblastí, ktorej sa Berzeviczy venoval bolo aj peňažníctvo a financie. Zaoberá sa tým napríklad v práci „O bankocetliach a cenách plodín a mäsa“.⁴²

Bol predstaviteľom klasického liberalizmu, ktorý sa negatívne staval proti merkantilizmu, feudalizmu a protekcionizmu. Feudalizmus videl ako prekážku v rozvoji kapitalistickej spoločnosti a priemyselnej výroby a taktiež kritizoval nerovnosti medzi roľníkmi a šľachtou. Hovoril o vzťahoch medzi predlitavskou a zalitavskou časťou ríše. Clá a zákazy vývozu v rámci monarchie tieto vzťahy

⁴⁰ Uhorskí jakobíni – boli tajnou organizáciou silne ovplyvnenou Francúzskou revolúciou.

⁴¹ UNČOVSKÝ, Ladislav. Gregorius Berzeviczy and the evolution of economic thought in Slovakia. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 3, s. 369-386. ISSN 0013-3035.

⁴² UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 109-111. ISSN 0323-262x.

komplikovali a udržiavali východ zaostalý.⁴³ „Z Berzeviczyho spisov vystupuje obraz súvekeho Uhorska ako skorumpovanej, despotickej a zbedačenej spoločnosti, kde panuje násilie a svojvôľa, vzťahy sú dôležitejšie ako pravidlá a každý sa snaží žiť na úkor druhého.“⁴⁴ Pri rozumnejšom ekonomickom systéme by malo Uhorsko podľa Berzeviczyho veľký potenciál. Vo svojich úvahách sa zameriaval hlavne na oblasť súčasného Slovenska, ktorú pre svoju hospodársku rozvinutosť nazýva „uhorským Švajčiarskom“.⁴⁵

Bol obhajcom slobodného obchodu. Vravel, že to, čo daná krajina nemá, dokáže pomocou obchodu získať, a že ľudstvo by pri neexistencii obchodu upadlo. Podnikanie má byť slobodné a vláda má zasahovať čo najmenej, má sa zdržovať násilných nariadení, má sledovať prirodzený vývoj a odstraňovať prekážky, ktoré sťažujú rozvíjanie sa obchodu a jeho chodu.⁴⁶

V oblasti daní vysvetľuje, rovnako ako Smith či Ricardo, ich nevyhnutnosť. Občania sú podľa neho povinní prispievať do štátneho rozpočtu za účelom krytia jeho výdavkov, pričom poukazuje na úžitok, ktorý im z toho plyní. V rámci situácie v Uhorsku analyzuje dopad daní, teda daňové bremeno, a to ako šľachta neustále presúva dane na roľníkov, čím ich ožobračuje. Tým sa brzdí rozvoj poľnohospodárstva a priemyslu v Uhorsku. Sformuloval 3 podmienky, podľa ktorých by sa mali dane v Uhorsku vyberať, aby sa zabezpečilo ich spravodlivé rozdelenie. Prvou je správny súpis daňových subjektov, druhou je úmerné znášanie daňového bremena a treťou je, aby sa dane vyrubovali nestranne.⁴⁷ Odmietla myšlienku, že bohatstvo krajiny závisí od objemu daní, ktoré jej obyvateľstvo platí.

C.2 Michal Baluďanský a jeho prínos k formovaniu finančnej a národohospodárskej vedy

Slovenský národohospodár, právnik a pedagóg Michal Baluďanský sa preslávil hlavne pri vzniku univerzity v Sankt Peterburgu. Prispel k jej založeniu a stal sa jej

⁴³ Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

⁴⁴ Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

⁴⁵ Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

⁴⁶ Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

⁴⁷ PETRENKA, Ján a kol. *Financie a mena*. Bratislava: Súvaha spol. s.r.o., 1994, s. 57-58. ISBN 80-88727-07-3.

prvým rektorom. Narodil sa 26. septembra 1769⁴⁸ vo Vyšnej Olšave, rusínskej dedine na východnom Slovensku (Zemplínska župa, momentálne okres Stropkov), kde bol jeho otec gréckokatolíckym kňazom. Niekoľko rokov nato sa rodina presťahovala do obce Veľaty v okrese Trebišov, ktoré boli novým pôsobiskom jeho otca.⁴⁹

Základné vzdelanie Baluďanský získal v rodnej dedine a už v skorom veku začal študovať na gréckokatolíckom gymnáziu v Sátoraljaújhely (Maďarsko). Po troch rokoch štúdia teológie túto školu ukončil a pre svoje nadpriemerné výsledky sa dostal na Kráľovskú akadémiu v Košiciach, kde začal študovať právo. V roku 1785, po ukončení filozofickej fakulty v Košiciach, získal ako vynikajúci študent dvojročné štipendium na fakulte práva Viedenskej univerzity.⁵⁰ Bol to špeciálny prípravný kurz pre učiteľov politických a kamerálnych vied na univerzitách a kráľovských akadémiách historického Uhorska, ktoré organizoval a kontroloval Joseph Sonnenfels^{51/52}. „Obdobie jeho viedenských štúdií bolo poznamenané Francúzskou buržoáznou revolúciou. V tomto období sa študentská mládež aktívne zoznamuje aj s myšlienkami Montesquieuho, Rousseaua, Helvétiusa, Adama Smitha a iných.“⁵³ Počas štúdia sa naučil rozprávať cudzími jazykmi angličtinou, francúzštinou a taliančinou. Zároveň zdokonalil svoje vedomosti z nemčiny.⁵⁴

Koniec jeho štúdia vo Viedni bol spojený s významnou udalosťou, ktorou bolo otvorenie novej právnickej fakulty na Veľkvaradínskej kráľovskej univerzite

⁴⁸ Niektoré zdroje uvádzajú ako dátum jeho narodenia 7.10.1769.

⁴⁹ VARCHOLA, Michal. Michal Baluďanský. In: *osobnosti.sk: najvýznamnejšie osobnosti Sloveska* [online]. Bratislava: Občianske združenie Osobnosti.sk. ISSN 1338-2403. Dostupné na Internetze: <https://www.osobnosti.sk/osobnost/michal-baludansky-2173>

⁵⁰ LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Baluďanský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>

⁵¹ Joseph Freiherr von Sonnenfels (1732/1733 - 1817) bol významným rakúskym osvietenským spisovateľom, administratívnym reformátorom, profesorom politológie na Univerzite vo Viedni a prezidentom viedenskej Akadémie umenia.

⁵² UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózy*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

⁵³ LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Baluďanský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>

⁵⁴ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózy*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

v Nagyvárade (dnešná Oradea, Rumunsko). Bola to piata kráľovská akadémia historického Uhorska, ktorá mala predtým iba fakultu filozofickú. Pre novú fakultu boli pedagógovia vyberaní konkurzom a vzniklo aj miesto pre profesora politických a kamerálnych vied s povinnosťou učiť "úradnú štylistiku" (stilus curialis). Prvého konkurzu na túto pozíciu sa Baluďanský síce nezúčastnil, ale druhého, ktorý bol iniciovaný priamo Sonnenfelsom, už áno a bol v ňom dokonca úspešný. V roku 1788 bol menovaný za profesora "politológie a úradnej (kuriálnej) štylistiky".⁵⁵

Politické vedy, skrátený názov pre politické a kamerálne vedy, tvorili 3 segmenty: politika, podnikanie alebo commercium a financie. Politika riešila otázku verejnej správy a sociálnej politiky, podnikanie sa zaoberalo verejnou ekonomikou a financie sa zhodovali s verejnými financiami.⁵⁶

Pôsobenie Baluďanského na univerzite vo Veľkom Varadíne odhaľuje dôležité črty tej doby, výučby ekonomiky a života profesorov v historickom Uhorsku, akými je napríklad obmedzená možnosť publikácie. Pre učiteľov akadémii a vysokých škôl bol titul doktora nevyhnutný. Baluďanský preto v roku 1796 obhájil na univerzite v Pešti titul z oblasti práva, ekonomiky a financií vypracovaním dizertačnej práce s názvom „De promptuariis“ (v preklade „O rezervách, zhromažďovaní zásob“). Táto stručná, iba 10 stranová práca, sa týkala zásob obilia a systému ich uskladnenia a bola napísaná v latinskom jazyku.⁵⁷

Hovoril o optimálnom množstve obilia v skladoch, aby sa na jednej strane zabezpečil dostatok potravy, a na strane druhej stabilizácia ceny. Mali by existovať dva druhy skladov, súkromné a štátne, pričom štátne sklady by mali pôsobiť iba ako vyrovnávacie, v prípade nedostatku alebo prebytku na trhu obilia. V ideálnom stave by mali byť tieto sklady nečinné a mali by byť naplnené približne do úrovne ročnej spotreby obilia. Ich činnosť začína, až keď je na trhu príliš nízka alebo príliš vysoká

⁵⁵ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózy*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

⁵⁶ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózy*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

⁵⁷ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózy*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

cena, tým že buď oblie nakupujú (pri nízkej cene), čím zabraňujú ďalšiemu znižovaniu ceny alebo ho predávajú (pri vysokej cene), a tým ceny znížia. Pre toto obdobie bolo typické, že dizertácie nepredstavovali vlastnú výskumnú činnosť, ale predkladali sa napríklad kapitoly práce niektorého profesora s tým, že sa uviedlo jeho meno. Takto to fungovalo do roku 1775, kedy vyšli nové pravidlá rigorózných skúšok, avšak naďalej sa čerpalo z iných diel a výnimkou nebol ani Baluďanský, ktorý čerpal z diela už spomínaného J. Sonnenfelsa.⁵⁸

Jednou z najvýznamnejších udalostí v jeho živote bolo pozvanie od ruského cára Alexandra I. na miesto profesora v ruskom meste nazývanom Sankt Peterburg, prijaté v roku 1801. Do Ruska boli v tom období pozvaní viacerí profesori a vedci. Napriek tomu, že fungovali v Rusku, väčšina z nich písala v nemčine, francúzštine alebo latinčine. Odlišný bol ale prípad Baluďanského, ktorý hovoril jazykom podobným tomu ruskému už od malička, a tak sa v krátkom čase dokázal tomuto jazyku prispôbiť.⁵⁹

V roku 1804 sa stal profesorom Hlavného pedagogického inštitútu v Sankt Peterburgu, kde vyučoval politickú ekonómiu a obchodné právo. Súčasne pracoval na ruskom Ministerstve justície a Ministerstve financií a bol vymenovaný na pozíciu vládneho dôstojníka vykonávajúceho výkon legislatívnej komisie. Medzi jeho úspechy patrí napríklad vypracovanie plánu na reorganizáciu ruských financií a vypracovanie návrhu na reorganizáciu ministerstiev. Všeobecne bol v Rusku viac právnikom ako ekonómom. V roku 1806 vydal právnickú terminológiu, ktorá predstavovala mimoriadny prínos do ruskej vedy. V tejto krajine sa aj so svojou rodinou usadil natrvalo a jeho ďalšie pôsobenie je späté s ňou.⁶⁰ Medzi rokmi 1813 a 1817 bol z

⁵⁸ UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 114. ISSN 0323-262x.

⁵⁹ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

⁶⁰ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

poverenia ruského cára Alexandra I. dvorným učiteľom jeho synov Michala a Mikuláša, následníka ruského cára.⁶¹

Hlavný pedagogický inštitút sa v roku 1819 premenil na trojfakultnú univerzitu. Dekani týchto fakúlt zvolili 4. októbra 1819 Michala Baluďanského za prvého rektora v dejinách univerzity. „*Ako rektor univerzity sa Baluďanský zaslúžil o demokratizáciu vyučovacieho procesu a o prijatie zákona, ktorý zaručoval výučbu na univerzite aj poddaným. Pod jeho vedením sa univerzita stala dôležitým centrom vedeckého a kultúrneho života hlavného mesta Ruska. Vyrástli na nej také osobnosti, ako bol M. I. Glinka, A. S. Puškin a ďalší.*“⁶²

Po úspešnom začiatku sa Baluďanského pozícia na univerzite čoskoro zmenila. Jeho činnosti, ako aj činnosti jeho spolupracovníkov, boli kritizované ako príliš liberálne. V roku 1821 bol prepustený ako rektor a následne v roku 1824 univerzitu opustil. Skutočným dôvodom týchto zmien bol nový konzervatívny režim.⁶³

Tieto udalosti ale neznamenal koniec jeho právnickej kariéry, a tak sa v roku 1826 stal vedúcim oddelenia kancelárie Jeho veličenstva, ktorej hlavnou úlohou bolo zostaviť zákonník „Svod zakonov Rossiji (Zbierku zákonov Ruska)“. Táto zbierka vyšla v roku 1832 v 15-tich zväzkoch a do platnosti bola uvedená 1. januára 1835. Za jej hlavného autora sa považuje práve Baluďanský, ktorý toto dielo pokladal za najdôležitejšie, ktoré vydal. Ako vďaka od ruského cára Mikuláša I.⁶⁴ za zostavenie zbierky zákonov si vyslúžil šľachtický titul a erb so symbolickou číslicou XV, ktorú cár vlastnoručne načrtol.

„*Má značný podiel aj na vydaní zákona z r. 1861 o zrušení nevoľníctva v Rusku a na prebojovaní slobodného rozvoja poľnohospodárstva, priemyslu a trhu.*“⁶⁵ Túto

⁶¹ LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Baluďanský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>

⁶² LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Baluďanský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>

⁶³ UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.

⁶⁴ Mikuláš I. Pavlovič sa stal ruským cárom v roku 1825.

⁶⁵ LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Baluďanský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>

problematiku rozpracoval v rukopise⁶⁶ s názvom „Sistema Mychajla Baluďanskovo“. Tento rukopis tiež obsahuje 8-zväzkovú prácu o ekonómii a financiách. Pojednáva v ňom o rozvoji Ruska a potrebe zrušenia nevoľníctva.⁶⁷

Zomrel 15. apríla 1847 v Sankt Peterburgu. Na jeho počesť ako prvého rektora bolo zavedené v roku 1874 štipendium pre najlepších študentov rozličných odborov. Baluďanský sa spomína v bibliografickom lexikóne, ktorý bol vydaný vo Viedni v roku 1856. Jeho životopis bol knižne publikovaný v roku 1882 a napísal ho P. I. Baranov. V Čechách sa v roku 1890 spomína v diele „Ottův slovník naučný, díl 3“. Najrozsiahlejšia kniha o jeho živote a práci je v maďarčine a zaslúžil sa o ňu vedec z Maďarska, Tardi Lajos, v roku 1954.⁶⁸

C.3 Juraj Palkovič a jeho prínos do formácie národohospodárskych a finančných teórií

Čo sa týka ekonomického myslenia na Slovensku a hlavne jeho začiatkov je dôležité spomenúť Juraja Palkoviča, pôsobiaceho na bratislavskom evanjelickom lýceu. Bol hlavne básnikom a spisovateľom, no vo svojom živote sa venoval aj oblasti verejného života a prekladal dôležité diela publikované v Uhorsku. Skúmal napríklad spis Gregora Berzeviczyho, ktorý sa venoval postaveniu roľníkov v Uhorsku. Práve Palkovič ako prvý v slovenskej literatúre citoval toto dielo. Ďalej venoval pozornosť dielam grófa Štefana Széchenyiho, ktorý sa zaoberal hlavne modernizáciou Uhorska. Zároveň uvádzal aj práce jeho odporcov. Vo svojich článkoch chcel Palkovič poukázať na to, aké je Uhorsko rozdrobené po náboženskej a jazykovej stránke. Hovorí o potrebe vytvorenia opozície a lepšieho právneho systému preto, aby sa mohla krajina ďalej rozvíjať. Zaoberal sa aj vývozom Uhorska a jeho dôležitosťou, pričom využíval štatistické údaje, ktoré pred ním použili už spomínaní Škrlec či Berzeviczy.⁶⁹

⁶⁶ Jeho práce a prednášky boli cenzúrované, preto sa rozširovali v rukopisoch.

⁶⁷ LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Baluďanský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>

⁶⁸ VARCHOLA, Michal. Michal Baluďanský. In: *osobnosti.sk: najvýznamnejšie osobnosti Sloveska* [online]. Bratislava: Občianske združenie Osobnosti.sk. ISSN 1338-2403.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na Interneti: <https://www.osobnosti.sk/osobnost/michal-baludansky-2173>

⁶⁹ UNČOVSKÝ, Ladislav. Predstavitelia ekonomického myslenia na Slovensku v rokoch 1848-1918. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2008, roč. 37, č.1, s. 88-89. ISSN 0323-262X.

Záver

Krátko pred obdobím vzniku Rakúsko-Uhorskej monarchie sa datuje vznik modernej politickej ekonómie, ktorá zásadne ovplyvňovala ekonómov devätnásteho storočia. Zakladateľom modernej politickej ekonómie je tzv. „otec ekonómie“ Adam Smith, ktorý presadzoval smer s názvom **klasický liberalizmus**. O teóriu a učenie Adama Smitha sa zaujímali ekonómovia ako Berzeviczy, Škrlec či Rieger. Zavedenie Smithovho učenia do hospodárstva krajiny považoval Rieger dokonca za nevyhnutné pre rozvoj spoločnosti. Medzi ďalšie smery ovplyvňujúce ekonómov patrili fyziokratizmus, kameralistika, marginalizmus či socializmus. K ideám socialistov sa prikláňal Buquoy presadzovaním spoločného vlastníctva, bývania či odievania. Bolzano naproti liberalizmu zdôrazňoval nevyhnutnosť zásahov štátnej moci. Berzeviczy ako predstaviteľ klasického liberalizmu na Smitha nadviazal v oblasti rozpočtových príjmov, predovšetkým **daní**. Hovoril o ich nevyhnutnosti a o daňovom systéme v rámci Uhorska, v ktorom šľachta presúva svoje daňové bremeno na roľníkov. Otázke príjmov štátneho rozpočtu sa venoval aj Bráf či Kaizl. Bráf sa inšpiroval modelom Smitha o úmernosti výšky dane, príjmu občana a jeho prospechu. Kaizl sa sústredil skôr na nedaňové príjmy rozpočtu, ktoré Smith vo svojej teórii vynechal.

Klasické učenie **Smitha** sa stretávalo aj s **kritikou** zo strany niektorých rakúsko-uhorských ekonómov. Rieger vyčítal Smithovi, že nezohľadnil pôsobenie ducha v rámci výroby statkov. Chleborad zase kritizoval materializmus v Smithovej teórii, ktorý ženie ľudí k rivalite namiesto toho, aby ich spájal. Smithovi tiež vyčítal nezahrnutie mravných a etických otázok v rámci svojho učenia. Bráf v diele „Boj proti liberalizmu“ hovorí, že liberalizmus je správny a kritici si vyňali z kontextu Smithovej teórie iba časti, ktoré transformovali podľa seba. Presadzovaný liberalizmus založený na slobodnej súťaži môže priviesť krajinu k rozvoju, no sloboda nemôže existovať ako jediný uplatňovaný princíp, pretože na trhu existuje nedokonalá konkurencia, teda nerovnosť podmienok.

Rakúsko-Uhorsko bolo monarchiou skladajúcou sa z niekoľkých národností. V tvorbe vtedajších ekonómov si môžeme všimnúť **rozličné jazyky**, ktoré sa v krajine používali. Túto jazykovú rozdrobenosť monarchie kritizoval slovenský spisovateľ Juraj Palkovič. V latinskom jazyku nájdeme diela Škrleca, Berzeviczyho, či Balud'anského dielo „De promptuariis“. V nemčine bolo napísané napríklad Buquoyovo dielo „Teória národného hospodárstva po novom pláne s niekoľkými vlastnými názormi“. Zaujímavý je postoj Bernarda Bolzana, ktorý tiež písal a hovoril po nemecky, no napriek tomu sa považoval za Čecha. Medzi prvé ekonomické diela napísané v českom jazyku patrí Riegerov „Slovník

náučný“ či Chleborádovo dielo „Soustava národního hospodářství politického“. V Rakúsko-Uhorsku boli úradnými jazykmi nemčina a maďarčina, ktoré boli v krajine často násilne presadzované. Aj keď obdobie okolo vzniku a existencie Rakúsko-Uhorska bolo hlavnou vývinovou a kodifikačnou etapou slovenského jazyka, v krajine existovala značná cenzúra a národnostný zákon z roku 1868 výrazne ovplyvnil možnosť využívania slovenčiny a študovania v nej.

Kedže Uhorsko prechádzalo výraznou **industrializáciou**, mnoho diel bolo zameraných hlavne na rozvoj Uhorska a popis jeho situácie. Touto problematikou sa zaoberal napríklad Nikola Škrlec, ktorý vytvoril v roku 1826 „Návrh zákonov pre rozvoj ekonomiky a obchodu Uhorska“. Vývoj je podľa neho možné ovplyvniť zvýšením vývozu a zmenou colného systému. V colnom systéme a taktiež v rozdieloch medzi roľníkmi a šľachtou videl zaostalosť Uhorska aj Gregor Berzeviczy. Rieger za základ rozmachu krajiny pokladal slobodnú súťaž v rámci podnikania. Podľa Palkoviča je pre rozvoj v krajine nutné vytvoriť nový lepší právny systém. Chleborád videl hybnú silu hospodárstva v podnikaní nižších sociálnych vrstiev. Rozdiely medzi sociálnymi skupinami je možné odstrániť družstevníctvom. Štúrovci pokladali za hlavnú príčinu brzdenia hospodárstva poddanstvo a pozostatky feudalizmu.

Dôležitou súčasťou teórií vtedajších ekonómov bolo **národné hospodárstvo**. V Čechách sa o prvý výklad pokúsil Buquoy, ktorý ho rozdelil na 2 časti – technickú a politickú. Ďalším významným príspevkom bolo Chleborádovo dielo, v ktorom opísal historický vývoj národného hospodárstva, a taktiež jeho makroekonomický pohľad na národné hospodárstvo s rozdelením na hospodárstvo vlastenecké a hospodárstvo svetové. Rieger vymedzil národné hospodárstvo ako vedu, ktorá je schopná tvarovať budúcnosť v spoločnosti. O opis reálneho (takého ako je) národného hospodárstva sa pokúsil Kaizl vo svojom najvýznamnejšom diele „Národní hospodářství“. O jednu z definícií a vyčlenenie troch hlavných cieľov národného hospodárstva sa postaral aj ekonóm Albín Bráf.

Matematiku ako dôležitú súčasť národohospodárskej vedy zdôraznilo vo svojich teóriách niekoľko ekonómov. Buquoy ju použil pri rozdelení národného hospodárstva (v technickej časti). Vyčítal ostatným nevyužívanie matematiky, ktoré speje k nepresným výkladom. Matematiku použil aj Albín Bráf pri vysvetlení vhodnej metódy národohospodárskej vedy. Je ju podľa neho možné aplikovať, no s obmedzením na kvantitatívne vyjadriteľné javy. Matematickou oblasťou štatistika sa zaoberali Škrlec, Palkovič či Berzeviczy.

V tomto období vznikalo niekoľko **prvých bánk**. Podieľali sa na tom Chleborád, spoluzakladateľ banky Slávia, či Bráf, ktorý bol pri zrode Zemskej banky kráľovskej. K **peniazom** sa vyjadroval Bolzano a Berzeviczy. Prvým časopisom dotýkajúcim sa oblasti financií na Slovensku bol „Slovenský peňažník“, vydávaný v rokoch 1909 až 1922.

Z Rakúsko-Uhorskej monarchie pochádza aj niekoľko dôležitých osobností, ktoré **sa presadili** aj mimo hraníc monarchie. Je nutné spomenúť českého ekonóma Chleboráda, ktorý sa po emigrácii do Ruska stal poradcom ruského ministra financií. Ďalším významným ekonómom bol slovak Michal Baluďanský, prvý rektor univerzity v Sankt Peterburgu, ktorý neskôr pôsobil na ruských ministerstvách a mal významný podiel na vytvorení ruskej zbierky zákonov. V rámci monarchie sa angažoval predovšetkým Albín Bráf, ktorý sa stal ministrom orby vo viedenskej vláde či Jozef Kaizl, minister financií počas Thunovej vlády.

Použitá literatúra

Knižné zdroje a články v časopisoch:

1. BALÁŽI, Peter a kol. *Historiografia financií na území Slovenska*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s.81-85. ISBN 978-80-7552-484-3.
2. CAMBEL, Samuel. *Dejiny Slovenska III: (od roku 1848 do konca 19. storočia)*. Bratislava: Veda, 1992, 1. vyd, 829 s. ISBN 80-224-0078-5.
3. FOLTA, J. *Život a vedecké snahy Bernarda Bolzana*. In: Matematika Fyzika Informatika: časopis pro výuku na základních a středních školách, říjen 1981, roč. 12, č. 2, s. 85–95. ISSN 1210–1761.
4. HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H. Beck, 2001, 2. vyd., s.503-505. ISBN 80-7179-380-9.
5. KOMPOLTOVÁ, Soňa. *Školská pedagogika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2005, s. 39-40. ISBN 80-225-1988-X.
6. LISÝ, Ján. Ekonomické myslenie na Slovensku v poslednej tretine 19.storočia a začiatkom 20. storočia. In: *Vývoj ekonomického myslenia na Slovensku: zborník z medzinárodnej konferencie 11. 1. 1996*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 1997, s. 25-40. ISBN 80-225-0855-1.
7. MELIORIS, Libor. *Vplyv a reflexia učenia Adama Smitha v prácach českých ekonómov: Bakalárska práca*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2010, s 8-19.
8. MOSNÝ, Peter – HUBENÁK, Ladislav. *Dejiny štátu a práva na Slovensku*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2005, 362s. ISBN 80-7097-600-4.
9. PETRENKA, Ján a kol. *Financie a mena*. Bratislava: Súvaha spol. s.r.o., 1994, s. 57-58. ISBN 80-88727-07-3.
10. PODOLSKÝ, Jiří. Hrabě Buquoy a jeho úlohy. In: *Matematika, fyzika a školství: sborník z XIII. semináře o filosofických otázkách matematiky a fyziky*. Velké Meziříčí, 2008, s. 22-24. ISBN 978-80-210-4656-6.
11. UNČOVSKÝ, Ladislav. Gregorius Berzeviczy and the evolution of economic thought in Slovakia. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 3, s. 369-386. ISSN 0013-3035.
12. UNČOVSKÝ, Ladislav. Kameralistika vo vývoji ekonomického myslenia u nás. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics: časopis pre ekonomickú teóriu*,

Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2018, ISSN 1336-5711, 2/2018

hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie. Bratislava: Slovak Academic Press, 1996, roč. 44, č. 9, 705-717. ISSN 0013-3035.

13. UNČOVSKÝ, Ladislav. Michal Baluďanský, ruský ekonóm rusínskeho pôvodu zo Slovenska. In: *Ekonomický časopis = Journal of economics : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2000, roč. 48, č. 5, 676-693. ISSN 0013-3035.
14. UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 102-126. ISSN 0323-262X.
15. UNČOVSKÝ, Ladislav. Predstavitelia ekonomického myslenia na Slovensku v rokoch 1848-1918. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2008, roč. 37, č.1, s. 88-100. ISSN 0323-262X.

Internetové zdroje:

16. Austro-Hungarian Empire. In: *wien-vienna.com* [online].[cit. 2018-02-17]. Dostupné na: <http://www.wien-vienna.com/austrohungary.php>
17. Bernard Bolzano. In: *Quark: Magazín o vede a technike* [online]. Bratislava: CVTI SR. [cit. 2018-03-12]. ISSN 1335-4000. Dostupné na: <http://www.quark.sk/bernard-bolzano/>
18. Conditions in Austria-Hungary (1870-1914). In: *RB1AustriaHungary* [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na: <http://rb1austriahungary.weebly.com/conditions-in-austria-hungary-1870-1914.html>
19. DE BRITO, André Gabriel – ŠOLCOVA, Alena. Kdo byl Bernard Bolzano In: *Bernard Bolzano: Bernard Placidus Johann Nepomuk Bolzano* [online]. Praha: Akademie věd České republiky, 2007.[cit. 2018-03-12]. Dostupné na: <http://www.cs.cas.cz/bolzano/o-bernardu-bolzanovi>
20. FUCHS,Kamil – LISÝ, Ján. České ekonomické myšlení: Další vývoj českého ekonomického myšlení v 19.století. In: *Dějiny ekonomického myšlení: Od antického myšlení do marginalistické revoluce v ekonomii* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009.[cit. 2018-03-12]. ISSN 1802-128X. Dostupné na: <https://is.muni.cz/elportest/estud/esf/js08/dejiny/web/ch13s02.html>
21. Gregor Berzeviczy. In: *Týždeň* [online]. Bratislava: W PRESS a.s., 2010, č. 51.[cit. 2018-03-27]. ISSN 1336-653X. Dostupné na: <https://www.tyzden.sk/casopis/7888/gregor-berzeviczy/>

Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2018, ISSN 1336-5711, 2/2018

22. KRÁLOVÁ, Magda. Bernard Bolzano. In: *Techmania Science Center* [online]. Plzeň: Techmania Science Center, o.p.s.[cit. 2018-03-12]. Dostupné na: <http://edu.techmania.cz/cs/encyklopedie/vedec/1069/bolzano>
23. KRÁLOVÁ, Magda. Jiří Buquoy. In: *Techmania Science Center* [online]. Plzeň: Techmania Science Center, o.p.s.[cit. 2018-03-12]. Dostupné na: <http://edu.techmania.cz/cs/encyklopedie/vedec/1085/buquoy>
24. KROPIK, Stanislav. *Buquoy Jiří František August* [online]. 2009.[cit. 2018-03-12]. Dostupné na: <http://stanislavkropik.sweb.cz/2buquoyaugust.htm>
25. LAMBERT, Sean. The Austro-Hungarian Monarchy. In: *The Orange Files: Notes on Illiberal Democracy in Hungary* [online]. Maďarsko, 2013. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na: <https://theorangefiles.hu/the-austro-hungarian-monarchy/>
26. LIPINSKÝ, Ján – KURUC, Emil – HANDNOGOVÁ, Paraska. Michal Balud'anský (1769-1847). In: *e-rusynFORUM* [online]. Bratislava: Združenie inteligencie rusínov Slovenska, 2015.[cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <http://www.rusyn.sk/michal-baludansky-1769-1847/>
27. SEDLÁK, Imrich. História Matice slovenskej. In: *Matica Slovenská* [online]. Martin: Matica Slovenská. [cit. 2018-04-10]. Dostupné na: <http://matica.sk/o-matici-slovenskej/historia-matrice-slovenskej/>
28. SEIDL, Vladimír. Albín Bráf. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009. [cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_braf.htm
29. SEIDL, Vladimír. František Ladislav Chleborad. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení*. [online]. 2009. [cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_chleborad.htm
30. SEIDL, Vladimír. František Ladislav Rieger. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009. [cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_rieger.htm
31. SEIDL, Vladimír. Josef Kaizl. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení* [online]. 2009. [cit. 2018-03-24]. Dostupné na: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_kaizl.htm
32. Škrlec Lomnički, Nikola. In: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje* [online]. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017. ISBN 978-953-268-038-6.[cit. 2018-02-25]. Dostupné na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59708>
33. THE EDITORS OF ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. František Ladislav Rieger. In: *Encyclopaedia Britannica* [online]. Chicago: Encyclopædia Britannica, Inc.[cit. 2018-02-25]. Dostupné na: <http://www.britannica.com/entry/frantisek-ladislav-rieger>
- Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2018, ISSN 1336-5711, 2/2018

2018-03-24]. Dostupné na: [//www.britannica.com/biography/Frantisek-Ladislav-Rieger](http://www.britannica.com/biography/Frantisek-Ladislav-Rieger)

34. TV MATICA. Vyrovnanie 1867. In: *Youtube* [online]. 4.1.2017.[cit. 2018-04-10]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=Dgus6TlmkzI>
35. VARCHOLA, Michal. Michal Balud'anský. In: *osobnosti.sk: najvýznamenejšie osobnosti Sloveska* [online]. Bratislava: Občianske združenie Osobnosti.sk.[cit. 2018-04-03]. ISSN 1338-2403. Dostupné na: <https://www.osobnosti.sk/osobnost/michal-baludansky-2173>
36. VIDNER, Adam. Matematik a filozof Bernard Bolzano. In: *Český rozhlas* [online]. 2013.[cit. 2018-03-12]. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/planetarium/historie/_zprava/matematik-a-filozof-bernard-bolzano--1270234

Ing. Mgr. Peter BALÁŽI, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta, Katedra financií
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava 5
Email : peter.balazi@gmail.com